

Effektrapport 2017

Läkare i världen Sverige grundades 1991 och är en del av det internationella nätverket Médecins du Monde. Tillsammans driver nätverket mer än 300 hälso- och sjukvårdsprojekt i över 70 länder. Vi är en människorättsorganisation som arbetar för allas rätt till vård. Detta gör vi bland annat genom opinionsbildning, vårdinsatser, psykosocialt stöd och juridisk rådgivning. Vi är partipolitiskt och religiöst obundna. Denna Effektrapport följer den uppställning och frågor som FRIL, Frivilligorganisationernas insamlingsråd har ställt upp.

1 Vi arbetar för alla människors rätt till hälsa

Médecins du Monde/Läkare i Världen Sverige har sin utgångspunkt i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och vår vision är att alla människor ska ha tillgång till bästa möjliga hälsa och sjukvård. Därför vittnar vi om kränkningar av mänskliga rättigheter och sprider information om hur människor reagerar med ohälsa när deras mänskliga rättigheter tas ifrån dem. Vår målsättning är att öka rätten och tillgången till hälso- och sjukvård för de mest utsatta människorna i både Sverige, Europa och världen.

Genom vår närvaro i fält, både nationellt och internationellt hjälper vi dem som står utan tillgång till vård och hälsa och våra möten med utsatta människor är den kunskap om problem när det gäller tillgång till hälso- och sjukvård vi baserar vårt påverkansarbete på. Med våra vittnesmål försöker vi riva de hinder som försvårar tillgången till hälso- och sjukvård såsom diskriminerande lagstiftning, höga avgifter eller språkbarriärer.

De målgrupper vi arbetar mest med i Sverige är utsatta EU-medborgare och tredjelandsmedborgare. Historiskt startade vi på grund av situationen för papperslösa och asylsökande. Idag har människor från dessa grupper, mycket tack vare vårt arbete, rätt till den allmänna vården enligt svenskt lag. Tyvärr möter de fortfarande stora hinder och samhällsklimatet gör att många fler både är rädda och blir sjuka. Dem hjälper vi med juridiskt och psykosocialt stöd samt information om vilka rättigheter de har i vården. Läkare i Världen har tre ledord som styr vår verksamhet. Vi hjälper, vårdar och vittnar:

Hjälpa: Vi hjälper individer med socialt stöd och rådgivning angående rättigheter och möjligheter för marginaliserade grupper. Vi spelar därför stor roll för människors hälsa i stunden. Internationellt arbetar vi i flyktingläger och katastrofhärdar, t ex i Grekland och Syrien.

Vårda: Vi ger vård till dem som av någon anledning inte har tillgång till hälso-, tand- och sjukvård. Det hjälper dem i stunden och skapar förutsättningar för en sammantaget bättre hälsa också på sikt.

Vittna: Vi berättar om vad vi ser när vi vårdar och hjälper människor. Vi vittnar om deras situation, om de brott mot de mänskliga rättigheter vi ser, bland annat när det gäller tillgång till hälso-, tand- och sjukvården. Vårt påverkansarbete gör skillnad på

lite längre sikt genom att påverka lagstiftare, myndigheter och allmänhet.

2 Vi är del av ett sammanhang

Médecins du Monde grundades 1980 och den svenska sektionen, Läkare i Världen Sverige, grundades 1991. Det finns 14 nationella organisationer som tillsammans utgör ett nätverk. Organisationerna samverkar, både som enskilda organisationer och genom en gemensam internationell sektion.

2.1 Ett internationellt nätverk

Tillsammans driver Médecins du Monde mer än 300 hälso- och sjukvårdsprojekt i över 70 länder. Ungefär hälften av verksamheterna bedrivs i länder som inte har en egen nationell organisation. Men vi arbetar alltså, till skillnad från många hjälporganisationer, alltid också på hemmaplan i de länder lokala organisationer finns, med de mest sårbara i våra egna länder.

Läkare i Världen arbetar långsiktigt genom tre typer av sjukvårdsinsatser vid katastrofer och samhällskriser, genom återuppbyggnad av hälso- och sjukvård och med långsiktigt utvecklingsarbete.

Våra främsta områden är primärvård, HIV/AIDS, sexuell och reproduktiv hälsa, våld mot kvinnor, mödra- och barnhälsa, missbruksvård, sjukvård i konfliktområden och sjukvård för migranter. Vårt arbete bygger till stor del på ideella insatser, såväl i Sverige som internationellt.

Varje år släpper Médecins du Mondes nätverk en rapport som redogör för hur tillgången till sjukvård ser ut i medlemsländerna för migranter och andra utsatta grupper. Läkare i Världen bidrar med statistik från klinikerna i Stockholm och dessa rapporter utgör ett viktigt underlag till det internationella påverkansarbetet inom t ex EU.

2.2 Partnerskap och nätverk inom Sverige

Läkare i Världen erbjuder medicinsk vård, psykosocialt stöd och juridisk rådgivning till några av vårt samhälles mest utsatta. I Sverige arbetar vi mest med utsatta grupper såsom, papperslösa, fattiga EU-medborgare, barn med uppgivenhetssyndrom (apatiska barn) och offer för människohandel. Vi vittnar om de brott mot mänskliga rättigheter vi ser och arbetar aktivt för att alla människor ska få tillgång till vård. Genom samarbeten med företag och andra organisationer kan vi erbjuda bland annat provtagning, röntgen, STI-provtagning och gynekologiska undersökningar.

Vi har fortsatt vårt samarbete med nätverket Rätt till vårdinitiativet där vi, tillsammans med ett stort antal andra organisationer från civilsamhället arbetar för att få till stånd förändringar i tillgången till vård i Sverige.

Vårt mobila team som arbetat mycket i fält på grund av den rådande krisen i flyktingmottagandet. Under hösten 2015 var information och vårdmediering i fokus, dvs informera nyligen anlända personer var de kan söka vård, vilka rättigheter de har samt hjälpa dem att komma rätt. Under vintern 2016-2017 besökte teamet framför allt olika härbärgen för EU-medborgare och under 2017 har vi utvecklat våra mobila team i Stockholm, Malmö och Uppsala. Här och i och de EU-finansierade projekt vi driver samarbetar vi med ett stort antal organisationer, till exempel inom ramen för Vinternatt 2.

Läkare i Världen är också medlemmar i FRIL, KFO, Concord och Forum syd.

Genom dessa har vi deltagit i utbildningar, samverkan men också förberett gemensamma uttalanden och uppvaktningar i våra gemensamma frågor.

3 Vi arbetar evidensbaserat enligt internationella principer

För att uppnå organisationens övergripande mål – att alla människor som befinner sig i Sverige har tillgång till hälso- och sjukvård på samma villkor – arbetar Läkare i Världen utifrån kommittén för Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheters definition på vad som är bra vård i enlighet med olika människorättskonventioner, AAAQ-kriterierna.

AAAQ står, på engelska, för availability, accessibility, acceptability och quality. På svenska översätts de: tillgång, tillgänglighet, godtagbarhet och kvalitet:

Tillgång (availability): Det ska finnas tillgång till fungerande hälso- och sjukvårdsinrättningar i tillräcklig omfattning, liksom tillgång till medicin, läkare och annan utbildad personal.

Tillgänglighet (accessibility): Inrättningarna och tjänsterna måste vara tillgängliga för alla utan diskriminering. Detta innebär konkret att vårdinrättningarna ska vara icke-diskriminerande, fysiskt tillgängliga, ekonomiskt tillgängliga, och tillgängliga ur informationssynpunkt.

Acceptabel (acceptability): All hälso- och sjukvård måste bedrivas utifrån medicinska etiska principer och på ett kulturellt godtagbart sett, vilket bland annat innebär att verksamheten ska ta hänsyn till kön, ålder, sexuell läggning, kultur och etnisk tillhörighet hos patienterna.

Kvalitet (quality): Hälso- och sjukvården måste hålla god standard, behandlingarna ska vara vetenskapligt och medicinskt lämpliga och personalen ska vara välutbildad.

Sverige uppfyller inte de fyra kriterierna eftersom det finns människor i samhället som inte har tillgång till sjukvård och därmed inte heller bästa möjliga hälsa. Läkare i Världen arbetar därför, tills Sverige uppfyller AAAQ-kriterierna, med att själva erbjuda vård utefter dessa principer. Samtidigt arbetar organisationen aktivt med opinionsbildning för att Sverige ska uppfylla kriterierna. Läkare i Världen är mycket angelägna om att inte bygga upp ett parallellt sjukvårdssystem utan arbetar ständigt för att alla människor ska ha tillgång till reguljära vården och att våra medicinska kliniker ska kunna stängas.

Varje år prioriterar årsmötet några områden som vi arbetar extra mycket med för att kunna uppnå vårt övergripande mål: alla människors lika rätt till hälso- och sjukvård. Under 2017 prioriterades

1. Barns och vuxnas utsatthet i migrationsprocessen

och dess konsekvenser för hälsa

2. Reproduktiv och sexuell hälsa och rättigheter, samt smittskydd

3. Konsoliderande av organisationsstruktur och övergång till en riksorganisation

3.1 Insamling för att kunna hjälpa fler

Att vara oberoende av dem vi försöker påverka är en viktig fråga för Läkare i Världen. Vi ser att det skulle vara problematiskt om landstingen helt kunde undvika ansvar för

vård till särskilt utsatta genom att istället betala oss. Därför arbetar vi aktivt för att få fler månadsgivare och med att öka självförsörjningen och hållbarheten av organisationen genom insamling. Genom en mer stabil bas kan vi utöka verksamheten och hjälpa fler.

3.2 Påverkan för förändring av lagar och attityder

Läkare i Världen arbetar ständigt med att skapa opinion, informera och debattera om vikten av tillgång till sjukvård. Att vittna och ge samhällets mest utsatta människor en röst är en av organisationens principer. Vi bedriver opinionsbildning genom debattartiklar, sociala medier, mediala framträdanden, uppvaktning av politiker, samarbete med andra ideella organisationer, möten med makthavare och liknande.

Den rådande situationen med människor på flykt från krigssituationer in i Europa innebär ett ytterligare ansvar för organisationen att belysa vikten av att alla människor har tillgång till sjukvård. För detta har vi ställt vår generalsekreterare till förfogande för media och andra synliga arbeten så att Läkare i Världen ska ses som en trovärdig och stark röst i debatten.

3.3 Nationell verksamhet

Sedan 1995 driver Läkare i Världen en medicinsk klinik i Stockholm där vi erbjuder kostnadsfri vård samt mediciner till personer som saknar tillgång till subventionerad sjukvård i Sverige. Hos oss nekas ingen vård och vi har under åren hjälpt tusentals patienter. På den juridiska rådgivning genomför den psykosociala mottagningen omfattande utredningar av enskilda personers psykiska hälsa. Psykisk ohälsa bland migranter hänger ofta samman med stress, hot och förföljelser. Personer som besöker den psykosociala mottagningen erbjuds om möjligt även stöd och hjälp att kontakta myndigheter och liknande.

Sedan 2015 finns Läkare i Världen också i Skåne och sedan 2016 har vi även verksamhet i Norrbotten, Uppsala, Västerbotten samt Jämtland. Under 2017 har vi fått igång verksamhet även i Örebro medan verksamheten i Jämtland har skalats ner på grund av att vi istället varit en starkt bidragande orsak till att våra patienter nu får vård inom den offentliga vården.

Alla läkare, sjuksköterskor, sjukgymnaster, tandläkare, jurister, socionomer och tolkar och annan personal på klinikerna arbetar ideellt.

Läkare i Världen har lång erfarenhet och kunskap om papperslösas situation i Sverige, i synnerhet ur sjukvårdsperspektiv. Läkare i Världen övervakar hur den nya lagen för vård till papperslösa om hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd (2013:407) fungerar i praktiken. Att vi samlar in statistik och ger information via telefon och sociala medier är en viktig del av det nationella påverkansarbetet.

3.4 Internationellt samarbete

Läkare i Världen arbetar tillsammans med det internationella nätverket för att utbyta kunskap och information om läget i olika delar av världen. Detta arbete har under 2017 fördjupats och vi har bidragit till att skapa projekt och rutiner för att kunna bättre dra nytta av, och bidra till, ett långsiktigt arbete som sträcker sig över gränser. Läkare i Världen arbetar ständigt mot en mer aktiv roll i nätverket för att synliggöra bristerna vi ser i Sverige så att nätverket kan arbeta internationellt med påverkan på Sverige.

Vi bedriver också flera stora projekt tillsammans med våra systerorganisationer, t ex arbetar vi tillsammans med Ungerska och Rumänska organisationer kring Hiv och med Spanien, Belgien och

Frankrike kring att kunna skicka även svenska volontärer till katastrofinsatser i övriga världen.

3.5 En starkare organisation

För att göra vår röst så stark som möjligt arbetar vi även med att öka antalet medlemmar, volontärer och månadsgivare så mycket som möjligt och även rutinerna kring detta. Samtidigt arbetar vi även med att förbättra administrationen och rutinerna i organisationen så att våra mål ska nås så snabbt och effektivt som möjligt. En bra organisationsstruktur är underlaget för framgång.

Vi ser också att vi har en viktig roll som arena för engagemang. Många människor vill göra något för sina medmänniskor. Läkare i Världen kan erbjuda ett sätt för dem att hjälpa på ett strukturerat sätt med saker de är bra på. Det är också viktigt för att fler ska få egen kunskap om brister i samhället.

4 Vi är engagerade och kunniga

Läkare i Världens arbete har sedan start byggt på frivilliga insatser från volontärer, såsom läkare, sjuksköterskor, jurister och andra. Kunniga och professionella volontärer är organisationens främsta resurs. Deras engagemang är det som får organisationen att genomföra all den hjälp och vård vi erbjuder. Bland organisationens volontärer finns det till exempel läkare, sjuksköterskor, psykologer, psykiatriker, socionomer, sjukgymnaster, tolkar, massör, tandläkare, diabetessköterska och barnmorskor. Läkare i Världens arbete vilar till stor del på ideella krafter och organisationen är mycket måna att ta tillvara på volontärernas breda kompetens, detta t.ex. genom olika arbetsgrupper, klinikledning, utvecklingsdagar för volontärer och liknande.

I allt vårt arbete samlar vi vittnesmål från de människor vi möter. Det gör att vi har en bred kunskap där också de utsattas egna röster får komma till tals. Dessa vittnesmål är en stor resurs för organisationen och vår trovärdighet i både kvalitetssäkring och i opinionsarbete. Vittnesmål samlas även in på internationell nivå och det gör både att vi har tillgång till jämförelser och att vi kan se mönster på en mer övergripande nivå.

Organisationens styrelse, som utses av medlemmarna, samlar idag erfarenheter från bland annat ekonomi/förvaltning, ideella sektorn, human resources och så klart det svenska sjukvårdssystemet. Bland styrelseledamöterna finns det till exempel läkare, en sjukgymnast och en professor i infektionssjukdomar.

Det informationsutbyte och den enorma kunskapskälla som finns inom det internationella nätverket är till stor nytta för vårt arbete i Sverige och då situationen för migranter i Europa är mycket allvarlig är samarbeten inom nätverket av stor vikt. Generalsekreterarna i de olika nationella sektionerna har regelbundet telefonkonferenser där de uppdaterar varandra om läget i de olika medlemsländerna och representanter från Sverige deltar årligen i flera internationella nätverksmöten.

För oss är det också viktigt att vi finns med i olika nätverk och referensgrupper. Några exempel där vi är aktiva är Nätverket för sexuell och reproduktiva rättigheter, Rätt till vårdinitiativet, Nätverket för utsatta EU-medborgare samt olika samråd med bland annat Socialstyrelsen och folkhälsomyndigheten.

5 Vi gör märkbara framsteg och lär av misstagen

Som alla organisationer med högt ställda visioner om de mänskliga rättigheternas förverkligande är det viktigt att vi arbetar med delmål och mätbara verksamhetsresultat som på olika sätt leder till visionen

även om vi tyvärr ser att målet som sådant under 2017 på det hela taget känns längre bort än på länge.

I vårt kvalitetsarbete arbetar vi dels med målen i vår verksamhetsplan, dels med kvalitetssäkring av arbetet och självklart även med ett systematiskt arbetsmiljöarbete för att säkerställa systematiskt lärande och förbättringsarbete. Vi arbetar med konkreta delmål i fem verksamhetsområden: insamling, påverkan, nationellt, internationellt och organisation. Inom varje område har vi tagit fram indikatorer och rutiner för mätbarhet:

5.1 Förbättrad insamling

Läkare i Världen arbetar med CRM-systemet KomMed och varje månad tittar vi på antalet gåvor och månadsgivare samt värdet av de gåvor vi fått, både i natura och i pengar. Statistiken redovisas en rapport från Läkare i Världens ekonomiansvariga som lämnas till styrelsen.

5.2 Påverkan på allmänhet och beslutsfattare på många sätt

Att synas i media och på andra plattformar är viktigt för att vara med och påverka opinionen. Därför är ett sätt att mäta organisationens påverkan att räkna antal mediala framträdanden, möten med makthavare, omnämningar på sociala medier, vilka möten och nätverk vi bjuds in till, hur många som prenumererar på vårt nyhetsbrev, antal medlemmar, antal som följer oss på sociala medier, etc.

Vi utvärderar också vilka frågor som vi drivit som sedan har resulterat i konkreta beslut, policy-, lag- eller praxisändringar.

5.3 Nationellt kvalitetssäkring

Våra vårdinsatser utvärderas dels genom att vi tittar på dem Läkare i Världen utifrån AAAQ-kriterierna där vi arbetar systematiskt med att tillgängliggöra, vara inkluderande och normkreativa samt kvalitetssäkra verksamheten. Vi tittar också konkret på hur många vi hjälpt, mött, vårdat och hur många människor vår juridiska rådgivning hjälpt att få uppehållstillstånd.

Vi arbetar systematiskt med internationellt framtagna medicinska och sociala formulär som både ringar in hur god tillgången till den reguljära vården är samt hur acceptabel och kvalitetssäker den är. Utifrån statistiken från våra verksamheter, en aktiv struktur för avvikelser och händelserapportering samt sammanfattande rapporter från varje klinik och rådgivningstillfälle strävar vi efter att förbättra vår egen verksamhet. Vi bidrar också till att varje år ta fram en rapport kring läget för de allra mest utsatta i Europa. 2017 års rapport heter *Falling through the cracks: The failure of Universal Healthcare Coverage in Europe* och går att ladda ner från vår webbsida.

Varje år sammanställer vi en rapport där vi presenterar hur många patienter vi mött, vad de sökte för, var de kom ifrån och så vidare. Denna årliga rapport gör det lätt att på ett översiktligt sätt se om vi kunnat nå ut och tillgängliggöra vård till fler människor än föregående år. Genom att stärka nationella samarbeten i landet och därmed kunna föra statistik över hur många fler vi kan hjälpa genom det är det lätt att mäta organisationens framsteg inom området.

Att vi arbetar med att skapa och delta i olika nätverk är också utvecklande. Genom att titta på hur många nya samarbeten som upprättats under året, både samarbeten inom nätverk,

med enskilda organisationer eller med företag kan vi alltså mäta vår utveckling.

5.4 Internationella kontakter

Hur starkt vårt internationella nätverk och därmed genomslag är mäts mycket genom hur och vilka kontakter vi har löpande. Vi räknar hur många och vilka möten och konferenser vi deltar i, hur många och vilka kampanjer och projekt vi genomför tillsammans samt hur stödet från och till det internationella nätverket ser ut.

5.5 Organisations- och kompetensutveckling

För att organisationen ska kunna vara långsiktigt hållbar och en välfungerande arbetsplats granskar vi våra interna processer dels kvalitativt genom utvärderingar av möten och det lagstadgade arbetsmiljöarbetet där mycket hänt under året – både med ny lagstiftning och där många nya rutiner och planer har behövts för att vår arbetsplats vuxit så mycket. Till exempel gäller det lokalbyte, ändring av IT-system, förbättrade rutiner för hantering av volontärer, givare och medlemmar, internkommunikation, nya arbetsgrupper, förbättrade rutiner, patientsäkerhetsutveckling osv. Dels mäter vi kvantitativt genom medlems och volontärsdatabaser och statistik från möten och verksamheten: hur många volontärer och medlemmar vi har, hur aktiva är de är samt hur många träffar, möten och andra sammanhang vi erbjudit för engagemang och inflytande.

6 Vi gör verklig skillnad

De mest konkreta resultaten av vår verksamhet är dem vi ser varje vecka där vi möter människor som ofta inte har någon annanstans att vända sig. Vi ger vård till människor som annars stått utan, vi ger rådgivning till dem som drabbas av att det inte finns en rättssäker asylprocess, vi bidrar med läkarintyg och kunskap i konkreta ärenden, både inom vården och i asylärenden – inte minst för barn med uppgivenhetsyndrom (apatiska barn), offer för kvinnlig könsstympning, människohandel och diskriminering samt delar med oss av våra erfarenheter i möten med andra organisationer där vår kompetens göra att även de blir bättre på att hjälpa.

Samtidigt finns det oändligt mycket mer att göra. Vår verksamhet känns ofta underdimensionerad och otillräcklig. Inte minst har det varit tydligt i den katastrofala värderingsförskjutningen i den nationella och globala politiken.

6.1 Vi syns och hörs

Under 2017 har vi förstärkt vårt kansli med en person som fungerar som nationellt samordningsstöd och två deltidstjänster som innefattar ekonomi och administration. Det gör att vi kunnat utveckla och utöka verksamheten så att vi är tillgängliga på fler orter och har fått bättre rutiner och strukturer för uppföljning.

Vår närvaro i både traditionella och sociala medier har ökat och under 2017 har Läkare i världen varit med i medier såsom SVT, Sveriges Radio och BBC. Det gör att vi är en starkare röst i samhällsdebatten som hörs och där våra berättelser och vittnesmål når ut.

Under 2017 har vi påbörjat arbetet med ett Idéprogram samt en Varumärkesplattform. Idéprogrammet kommer att vara en grund för de olika agerande och ställningstaganden vi gör löpande. Varumärkesplattformen kommer att utgöra en grund för allt vårt kommunikationsarbete

och göra så att vi kan bli ännu mer synliga och kommunicera starkare och tydligare.

Genom studiebesök på våra medicinska kliniker makthavare, politiker och andra fått en djupare förståelse för de samhällsutmaningar vi ser och för våra målgruppers problem.

6.2 Vi når fler med mer hjälp

Under 2017 utvecklades organisationen och Läkare i Världen erbjöd vård till 1069 unika patienter. Motsvarande siffra var under 2014 var 239 personer. Vi tog även emot lite drygt 400 besök på den psykosociala och juridiska mottagningen.

2015 startade vi ett mobilt team i Stockholm och under 2016 och 2017 har det utvecklats till en rullande klinik som besöker människor där de befinner sig för att täcka fler vårdbehov. Genom att samarbeta med andra organisationer t ex Crossroads och Ny Gemenskap i Stockholm, etablerat samarbeten med aktörer i flera andra städer samt att vi startar upp verksamhet i Uppsala, Malmö, Luleå och Umeå har vi ökat tillgängligheten för dem som söker vård inom Sverige.

Genom att samarbeta med olika organisationer (t ex RFSU) och offentliga aktörer (t ex smittskydd Stockholm) har vi bidragit till att ge bättre vård inom sexuell och reproduktiv hälsa samt att förbättra smittskyddsvården för våra patienter. Läkare i världen har under 2017 varit del i nätverken: Rätt till vård-initiativet, nätverket för romska EU-migranter, Vård för EU-migranter (med Röda korset, Crossroads och Smittskydd Stockholm), nätverk hos Fackligt center för papperslösa, det internationella MdM-nätverket European Network to reduce vulnerabilities in health.

6.3 Och vi blir fler

Under 2017 så har organisationen bland annat anställt en sjuksköterska på halvtid för att kvalitetssäkra vårdarbetet runt om i landet. Även en nationellt samordningsstöd har anställts för att underlätta den nationella samordningen av verksamheterna och förstärka våra data-insamlingsinsatser och vittnesmålsinhämtande. Under året har vi också initierat en starkt position inom Rätt-till-vård-nätverket och profilerat oss internationellt inom frågan om uppgivenhetsyndrom där flera internationella mediehus har haft samröre med oss om att lyfta denna fråga.

Läkare i Världen är fortfarande en relativt liten och okänd organisation i Sverige. Det är något tydligt är på väg att förändra samtidigt som vi inte kommer att göra avkall på kvalitén i det vi gör. Ingen kan göra allt men alla kan göra något. Hos Läkare i Världen får allt fler möjlighet att göra något som gör stor skillnad för allt fler. Det är vi oerhört stolta över!